HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה: **אע"פ שלא נגנבה.** כגון שכר פעולה: **מת האב הרי הוא של אחיה.** דמשבח לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי מודה מיפטר: **מלאיתה.** בגמ' [מג.] פריך ממאן גניבא: **גמ' לאביה אילטריכא ליה.** דלא תנן: **מדקא יהיב מפתה.** קנס ובושת ופגם פשיטא דלאביה ניתנו דאי לדידה הא אחלה גביה: **אנסת ופיתה.** או פיתית: **חייב.** קרן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן וזהו אשם גזילות: **שאינו משלם קנס ע"פ עצמו.** אלא על פי עדים וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו הוה מיפטר כי כפריה נמי אין זו שבועת כפירת ממון: **אבל משלם בושת ופגם.** דממונא הוא ואשתכח דממונא כפריה. ולקמן [שם] מפרש טעמא דרבנן דקא סברי סתם טוען אנסת לא תבעו אלא בושת ופגם ולא נשבע זה על כפירת קנס: **נעשה מיניה אביי מרבה.** בר נחמני. דרביה הוה: **כיון דעמד בדין.** כבר ואי הוה מודי ליה קמן הוה משלם שכבר חייבוהו ב"ד ראשון על פי עדים השתא ממונא כפריה וחייב: **או דלמא אף על גב דעמד בדין.** ואי מודה הוה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב בכפירתו קרבן שבועה הואיל ועיקרו קנס ולא חייבה תורה קרבן שבועה אלא על פקדון ותשומת יד וכיוצא בהן: **הפלא אם שיני.** נמי קנסא הוא שהרי ממונו הוא כאחד מן החמורים: מאי

[6]מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין: **גמ'** מאי קמ"ל תנינא [3]המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער לאביה איצטריך ליה לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה אמאי יהיב מפתה מדעתה עבד עמדה בדין איצטריכא ליה פלוגתא דר"ש ורבנן תנן התם [3]אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני ואמר אמן ואח"כ הודה חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו [3]אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אבל משלם בושת ופגם ע"פ עצמו [5]בעא מיניה אביי מרבה האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והעמדתיך בדין ונתחייבת לי ממון והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון ונשבע והודה לר' שמעון מאי כיון דעמד בדין ממונא הואי ומיחייב עליה קרבן שבועה או דלמא אע"ג דעמד בדין קנס הוי א"ל ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה איתיביה ר"ש אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי המית שורף את עבדי והוא אומר לא המית או שאמר לו עבדו הפלת את שיני וסימית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי ונשבע והודה יכול יהא חייב ת"ל [1]וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר [3]מה אלו מיוחדין שהן ממון אף כל שהן ממון יצאו אלו שהן קנס מאי

[4]אנסת ופגם קא תבע ולר"ש קנס קא תבע אבל אם היה מפרש בהדיא דקנס קא תבע היה פטור לרבנן כמו לר"ש א"כ אמאי בעי אליבא דר"ש טפי מלרבנן דה"נ הוה מצי למבעי לרבנן אם פירש דקנס קא תבע ואההיא ברייתא דמייתי בשמוך היה לו לקבוע בעייתו לר"ש: **אן דלמא אע"ג** דעמד בדין קנסא הוא ומודה בקנס פטור. כן כתוב בכל הספרים אבל בקונטרס פירש או דלמא אע"ג דעמד בדין ואי מודה ביה מיחייב קרבן שבועה כיון דעיקרו קנס ולא הוי דומיא דפקדון דקרא משמע מתוך פירושו דפשיטא ליה לאביי שהוא ממון לכל שאר דברים היכא דעמד בדין לשלם על פי עצמו או להוריש לבניו דמאי שנא ולא מיבעיא ליה אלא לענין קרבן שבועה דווקא משום דכתיב וכחש דומיא דפקדון דעיקרו ממון כדפי' והיא דלקמן דחקו לפרש כן דפריך אביי בסוף הסוגיא אמתני' דר"ש פוטר כו' וקאמר טעמא דלא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' משמע דפשיטא ליה לאביי היכא דעמד בדין דהוי ממונא וקשה שלריך למחוק הספרים ועוד דאדפריך ליה אביי לרבה ממתניתין לא הספיקה לגבות כו' ואי אמרת ממונא הוי להוריש לבניו כו' תקשי ליה לנפשיה דאביי גופיה מודה דהוי ממון לכל דבר אלא דמבעיא ליה דווקא לענין קרבן שבועה כדפי' ועוד אמאי איצטריך לשנויי כי קאמר רבה בשאר קנסות נימא דבקנס דאונס נמי קאמר רבה דהוי ממון להתחייב בהודאתו כשעמד בדין דהא אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין שמתחייב בהודאה והא נמי דפריך ליה אביי לרבה מר"ש פוטר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו מיחייב קרבן שבועה ליקשי אביי לנפשיה הואיל ופשיטא ליה בכולהו קנסות דהוי ממון להתחייב בהודאתו [1] ונראה לפרש דאביי מספקא ליה אליבא דר"ש לפי שמלינו במשנתינו דלר"ש לא הוי ממון להוריש לבניו להכי מבעיא ליה אי לא חשיב נמי לר' שמעון ממון לענין קרבן שבועה והודאה אי לאו ואתרוייהו מבעיא ליה כדגרסינן בכל הספרים דהא בהא תליא דאי מיחייב בהודאתו אם כן כפר ליה ממונא ואי מיפטר בהודאה אם כן לאו מידי כפר ליה ולכך הוצרך רבה לקמן לשנויי כי קאמינא ממון הוי להוריש לבניו דלא מצי למימר ממון הוי להתחייב בהודאה דהא מדפטר ליה מקרבן שבועה מכלל דאי אודי מיפטר ולקמן דאמר אביי הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו הכי פי' הא עמד בדין וגברה ומתה דמינה ירית מיחייב קרבן שבועה: **אמר** ליה ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה. וה"ה דאי מודה ביה מיחייב דהא בהא תליא ויש שמוחקין ומיחייב עליה קרבן שבועה דהא לקמן קאמר רבה כי קאמינא ממונא הוי להוריש לבניו [1] ולא גרסינן אלא ממונא הוי ולא פי' עד לבסוף דלענין להוריש לבניו קאמר ואומר רבינו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאביי דממונא הוי הקנס דאונס ופיתוי ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרבותיו דממונא הוי והשיב לו בתחילה לענין קרבן שבועה וכשסתר לו אביי חזר בו ואמר לא לענין קרבן קבלתי דממון הוי אלא לענין להוריש לבניו וכן משמע דכשאוב הקשה לו ממתני' אמאי קשו בה עשרים ותרתין שנין הוה ליה לאחזור מדבריו אלא ודאי מרבותיו קבל: **הפלת את שיני וסימית את עיני.** וא"ת מה ייאות כלי שיין גבי עבד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העבד בעצמו דגבי עבד רחמנא שזוכה בעצמו מיד כשיפיל שינו כדאמרי' במרובה (ב"ק דף עד. ושם) ומו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דהא מוכח בגבא קמא דמאן דאמר דאיה ליה יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו סבר דאין לריך נגו שחרור ור"ש אית ליה בהדיא [6]דלריך נגו שחרור וי"ל דסימא את עינו אין לריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העבד תובע את גופו מרבו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרבן שבועה על העבד דאפילו רבי אליעזר דדרים רבוי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבועה לענין קרבן שבועה פוטר בפרק שבועת הפקדון (שבועות לז:) דדרים מכל ולא כל והוא הדין בעבדים ויש לומר דאע"ג דבקרקעות אין קרבן בעבד יש קרבן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשבעין על הקרקעות ועל העבדים סבירא ליה דנשבעין בהשואל (בבא מציעא דף ק:): מאי

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ח מהלכות שבועות הלכה ג:
ד ב מיי' שם ומיי' פ"ב מהל' נערה הל' יב:
ה ג מיי' פ"ז מהלכות שבועות הל' כ ג סמג לאוין רמח:

מוסף רש"י

שאינו משלם קנס על פי עצמו. וכיון דאי אודי ליה מחייב לשלומי, כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה (שבועות לו:). **אבל משלם בושת ופגם ע"פ עצמו.** הילכך ממונא כפריה, ובגמרא מפרש פלוגתייהו (שם).

תוספות רי"ד (המשך)

ואמר אע"פ שעמדה בדין ונתחייבה לתת לאב בב"ד ע"פ עדים ששוב אין יכול להודות ולהפטר עדיין לא זכי בהן האב ואף על גב דבכל קנסא דעלמא מודה ר' שמעון דמשעה שעמד עליו בדין ששוב א"י להפטר בהודאתו הוי ממון ומורישו לבניו הכא פליג משום דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכ"ז שלא באו ליד אב [הם] של בתו הכל הקנס והבושת והפגם והצער. ואם מת האב אינו של אחים אלא של עצמה ואין הל' כר"ש שהוא יחיד אלא כת"ק דמשעה שעמד עליהן בדין ונתחייב לו זכה בהן ואם מת האב הן של אחין: מעשה ידיה של אנוסה שמתבטלת מחמת הצער אע"פ שלא גבתה מן המאנס כשמת האב ה"ה של אב להורישו לאחים בבושת ופגם וממונא הוא פי' הה"ה נמי לרבנן אע"פ שלא עמדה בדין עליהם ומת האב ה"ה של אחים שמשעה שבאו לעולם זכה בהן האב ומורישן לבניו. ופי' המורה ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמדו בדין ויעידוה דהא אי מודי מיפטר ואינו נ"ל דבושת ופגם וצער אינו קנס ואפ"ה תנן במתני' שאם לא עמדה בדין עליהן לא זכה בהן האב ואע"ג דאילו מודה בהו לא מיפטר. וטעמא דמילתא נ"ל אע"פ שהן ממון כיון שצריך לעמוד עליהן בדין שהרי הן צריכין שומת ב"ד ובלא ב"ד לא יהיב ליה לא זכה בהן ולא יקראו ממונו עד עמדו בדין עליהם ועד שלא יעמוד בדין עליהם הן של בת אבל מעשה ידיה ומציאתה שאין צריך לעמוד בדין עליהן דמסתמא פרע לי' ולא כפר לי' זכה בהן האב מיד וה"נ אמרי' בפ"ה אמרי נהרדעא לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפר' וה"נ אמרי' לגבי הקדש דכל מטלטלי דכפריה אע"פ שהוא יכול להוציאו בדיינים אם הקדישו בעליו אינו מוקדש עד שלא יתחייב לו והלכך בושת ופגם נמי אע"פ שממון הן כיון דמסתמא לא יהיב ליה אלא ע"פ ב"ד והו"ל ממון שצריך להוציא בדיינים אינו ממון לא להורישו מבתו לבניו ולא לכתוב לאביה נמי פשיטא בחיי אביה: **אע"פ שלא נגנבה.** כגון שכר פעולה: **מת האב הרי הוא של אחים.** דמשבח לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי מודה מיפטר: **מלאיתה.** בגמ' [מג.] פריך ממאן גניבא: **גמ' לאביה אילטריכא ליה.** דלא תנן: **מדקא יהיב מפתה.** קנס ובושת ופגם פשיטא דלאביה ניתנו דאי לדידה הא אחלה גביה: **אנסת ופיתה.** או פיתית: **חייב.** קרן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן וזהו אשם גזילות: **שאינו משלם קנס ע"פ עצמו.** אלא על פי עדים וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו הוה מיפטר כי כפריה נמי אין זו שבועת כפירת ממון: **אבל משלם בושת ופגם.** דממונא הוא ואשתכח דממונא כפריה. ולקמן [שם] מפרש טעמא דרבנן דקא סברי סתם טוען אנסת לא תבעו אלא בושת ופגם ולא נשבע זה על כפירת קנס: **נעשה מיניה אביי מרבה.** בר נחמני. דרביה הוה: **כיון דעמד בדין.** כבר ואי הוה מודי ליה קמן הוה משלם שכבר חייבוהו ב"ד ראשון על פי עדים השתא ממונא כפריה וחייב: **או דלמא אף על גב דעמד בדין.** ואי מודה הוה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב בכפירתו קרבן שבועה הואיל ועיקרו קנס ולא חייבה תורה קרבן שבועה אלא על פקדון ותשומת יד וכיוצא בהן: **הפלא אם שיני.** נמי קנסא הוא שהרי ממונו הוא כאחד מן החמורים: מאי

גליון הש"ס

גמ' בעא מיניה אביי מרבה. עיין בתוספות מהרלב"ח סימן סז ובתוספות רשד"ם תק"ח וי"ד סימן רנ"ג שהאריכו בסוגיא זו:

תוספות רי"ד

ובושת ופגם ה"ה של אב ואע"פ שלא הספיק לגבות ואם מת האב ה"ה של אחין. פי' שכיון שנתחייב בב"ד ליתן לאב כבר זכה בהן האב אע"פ שלא גבה ואם מת עד שלא הספיק לגבות אותן דאחין הוו כלהו ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה לא של אחין שאין האב מורישו זכות בתו לבניו ואילו מתה היא אחר שמת האב אם עמדה בדין עמו ונתחייבו לה גם הקנס בב"ד מורישתו לאחים ואם לא עמדה בדין הקנס אינה מורשת אותם לאחים דהכי אמרי' בגמרא כיון דאילו מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישו ליורשים אבל הבושת והפגם והצער שאין יכול להפטר מהן בהודאתו היא מורישתו לאחי'. וה"ה בכל חבלה דעלמא אע"פ שלא עמד עליהן בדין מורישן אדם לבניו שאם חבל ראובן בשמעון ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת יורשיו תובעים אותו אבל אם גנב ראובן שורו של שמעון וטבח ומכר ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת אין יורשיו יכולים לתובעו דכל קנסא דינן דאי מודי ביה מיפטר לא הוי ממון להורישו לבניו: עמדה בדין עד שלא בגרה ה"ה של האב וכיון שנתחייב ליתן לאב בעדים דתו לא מצי מודי ומיפטר ומת האב קודם שהספיקה לגבותן ה"ה של אחין ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה דפקע זכות האב דרחמנא אמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי הבוגרת ה"ה של עצמה ואם מתה רואים אם עמדה בדין ונתחייבה לה גם הקנס ואח"כ מתה הכל הוא של אחים ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמתה הקנס הוא שלו [דכיון] דאי מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישן ליורשין והרי הוא של מאנס אבל בושת ופגם וצער שהן ממון הן של אחין. רש"א וכו'. פי' ר"ש פליג בהכי על ת"ק

עליו הרשאה ולא להקדישו אבל האב מוריש חבלותיו לבניו וגם הבת לאחיה שהיורש הוא זוכה בכל זכותו אבל אב והרי הוא תחתיו חוץ מן הקנס שאינו חשוב ממון מפני שיכול להודות בו ולהפטר והכא שאינו מוריש האב לבניו משום (דקאמרה בת) דהן שלה ואין אדם מוריש זכות בתו לבניו: